

Universitetet
i Stavanger

ISABELLA JANSEN FISKÅ
VEILEDER: JONAS FOSSLI GJERSØ

Debattene om Oljefondet: Fra opprettelse til forvaltning

Bacheloroppgave, 2024
Lektorutdanning for trinn 8-13
Institutt for kultur- og språkvitenskap
Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora
Ordtelling: 7175

Figur 1

Innholdsfortegnelse

<i>Innledning</i>	3
<i>Problemstilling</i>	5
<i>Forskningsstatus</i>	6
<i>Litteraturgjennomgang</i>	8
Om oljefondet:	8
Statlig investeringsfond.	8
Ressursforbannelsen	9
<i>Debatten om Oljefondet</i>	10
Historisk kontekst.....	11
Under opprettelsen.....	13
Fra opprettelsen til i dag	14
<i>Forvaltning av Oljefondet</i>	17
Etikk – ansvarlig forvaltning	18
Etikk og miljø – politiske verktøy	19
Handlingsregelen.....	21
<i>Konklusjon</i>	23
<i>Litteraturliste</i>	25

Innledning

«For deg og fremtidige generasjoner».¹ Dette er det første man ser på Oljefondets nettside under Markedsverdien. Dette sitatet viser at Norges Bank Investment Management, som styrer Oljefondet til daglig, skal sikre at fondet skal kunne benyttes av flere generasjoner. For å oppnå dette må det forvaltes riktig. Dette styres av NBIM og den sittende regjeringen.

NBIM må følge strenge regler når det kommer til forvaltningen, blant annet etiske retningslinjer som skal fungere som en veiviser for hvordan de kan investere kapitalen i fondet.² Oljefondet heter egentlig Statens Pensjonsfond Utland, fordi investeringene som gjøres blir brukt i utlandet. Det kalles Oljefondet fordi det er kapitalen fra oljenæringen som settes inn. Menneskene som jobber i NBIM har kontorer over hele verden for å sikre best mulig oversikt over de forskjellige børsmarkedene.

Det ble klart at det fantes olje på norsk kontinentalsokkelen i 1960 – årene. Oljefunnet i desember 1969 var starten på det vi i ettertid har kalt for et norsk oljeeventyr. Dette norske oljeeventyret har ført til utviklingen av velferdsstaten og bidratt til næringsutvikling i landet. Den norske sokkelen viste seg å ha en del olje, og i 2024, 55 år etter de første oljefunnene pumpes det fortsatt olje opp fra den norske kontinentalsokkelen. Før opprettelsen av det norske Oljefondet gikk alle inntektene fra olje- og gassnæringen inn i statsbudsjettene for hvert år.³ Dette betyr at de første oljepengene Norge tjente, kunne brukes uten det vi i dag kaller for handlingsregelen.

I *Norsk offentlig utredning 1983:27 Petroleumsvirksomhetens framtid* kan man lese at det tidligere hadde vært politisk enighet om å holde et moderat utvinningstempo. Det hadde vært forskjellige vurderinger om hvor høyt utvinningstempoet burde være.⁴ Utvalget som skrev NOUen ble kalt for Tempoutvalget, fordi de skulle finne ut hvilket utvinningstempo som var

¹ «Oljefondet», Norges Bank Investment Management, 7. februar 2018, <https://www.nbim.no/no/>.

² Finansdepartementet, «Etiske retningslinjer», Redaksjonellartikkel, Regjeringen.no (regjeringen.no, 27. januar 2022), <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/statens-pensjonsfond/ansvarlig-forvaltning/etiske-retningslinjer/id447009/>.

³ Finansdepartementet, «Oljeinntektene og bruken av dem», Redaksjonellartikkel, Regjeringen.no (regjeringen.no, 5. januar 2024), https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_okonomi/bruk-av-oljepenger-/id449281/.

⁴ Tempo-utvalget, *NOU 1983:23 Petroleumsvirksomhetens framtid - Det framtidige omfanget av petroleumsvirksomheten på norsk sokkel* (Olje og Energidepartementet, 1983), 7, <https://www.nb.no/items/3dada58d11f3e1db91716fbc1bd59fa3?page=0>.

mest hensiktsmessig for den norske sokkelen. Et tak på 90 millioner tonn oljeekvivalenter hadde utviklet seg til å bli et politisk mål for utvinningstempoet, dette ble sett på som et moderat utvinningstempo.⁵ Men det ble lagt frem at man innen 1990 kunne mangle 37 millioner tonn olje for å opprettholde dette målet.⁶ Begrepet moderat utvinningstempo ble introdusert allerede i *Stortingsmelding nr 25 1974 «Ut fra ønsket om en langsiktig ressursutnyttelse og etter en samlet samfunnsmessig vurdering er Regjeringen kommet til at Norge bør holde et moderat tempo i utvinningen av petroleumsressursene»*.⁷ Tempoutvalget kan ha vært påvirket av dette når de skulle vurdere hvilket utvinningstempo Norge skulle ha av ressursene. Utvinningstempoet skulle være moderat på grunn av økonomiske forhold, enkelte brukte også miljøargumenter for det moderate utvinningstempoet.⁸

På 1980-tallet skjedde det derimot en endring. Selv om Tempoutvalget hadde kommet frem til at utvinningstempoet skulle være moderat ble olje og gass utvinnet i et høyere tempo. Flere felt ble godkjent og mer olje ble pumpet opp. Denne voldsomme aktiviteten som ble etablert på norsk sokkel hadde ikke bare positive virkninger. I desember 1986 falt oljeprisen fra 23.29 dollar per fat til 9.85 dollar per fat.⁹ Disse lave oljeprisene kan være en av grunnene til at det ikke ble vedtatt en form for et fond før i 1990, og første innbetaling var et par år etter.

I *Stortingsmelding nr 25 1974* kan man lese at funnene av olje og gass ville gjøre Norge som nasjon rikere. «Regjeringen mener at en i første rekke må benytte de nye muligheter til å utvikle et kvalitativt bedre samfunn».¹⁰ Dette vil si at Regjeringen hadde en tanke om at oljeformuen skulle brukes til å skape et bedre samfunn. Det blir dog ikke nevnt hvordan det skal gjøres.

Oljefondet ble opprettet i 1990 som Statens Petroleumsfond. Statens Petroleumsfond sin hovedoppgave var å forvalte de norske petroleumsinntektene. Fondet skulle bruke de norske oljeinntektene til å unngå såkalt Hollandsk syke. Hollandsk syke navnet på et fenomen som oppstår grunnet de negative virkningene som kan oppstå ved bruk av for store inntekter fra en

⁵ Tempo-utvalget, 22.

⁶ Tempo-utvalget, 22.

⁷ «St. meld. nr. 25 (1973-74) - regjeringen.no», 6*, åpnet 11. april 2024, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-25-1973-1974/id708378/>.

⁸ Helge Ryggvik mfl., *Blod, svette og olje, Norsk oljehistorie* (Oslo: Oslo : Leseselskapet, c1992-1997), 194, https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2009030404172.

⁹ «Storbanken: - Kan bli den verste oljekrasjen siden 1986», 24. juli 2015, <https://e24.no/i/RxA20J>.

¹⁰ «St. meld. nr. 25 (1973-74) - regjeringen.no», 6*.

ikke-fornybar naturressurs som kan være konkurranseutsatt. Eksempelvis som oljesektoren.¹¹ Et eksempel på Hollandsk syke kan man se fra Nederland. Nederland fikk store inntekter fra Groninger-feltet på slutten av 1960-tallet. Groninger – feltet er et felt med naturgass. Dette finansierte en sterk vekst i offentlige utgifter. Denne utgiftsveksten førte til tapt konkurransevne og nedleggelse av arbeidsplasser i den konkurranseutsatte sektoren. Det ble store underskudd i Nederlands utenriksøkonomi, og det ble satt inn tiltak for å stramme inn disse underskuddene. De store underskuddene kom som følge av at de hadde flyttet kapital og arbeidskraft fra konkurranseutsatt sektor til skjermet sektor. Dette førte til at arbeidsledigheten steg kraftig i 1980-1985. Først rundt andre halvdel an 1990-tallet hadde den nederlandske økonomien kommet over problemene som var en konsekvens av bruken av mye gassinntekter på 1970-tallet.¹²

I 2006 skiftet Statens Petroleumsfond navn til Statens pensjonsfond utland, navneskiftet var bare en formalitet og hadde ingen betydning for forvaltningen¹³.

Problemstilling

Fra Oljefondets opprettelse i 1990 og frem til i dag har det vært flere debatter. Debattene i starten omhandlet i hovedsak hvordan Oljefondet skulle se ut og forvaltes, og om det i det hele tatt skulle opprettes et slikt fond. I nyere tid har debattene endret seg til å primært omhandle forvaltningen i form av handlingsregelen og etiske og moralske investeringer. På bakgrunn av dette kommer oppgaven til å utforske hvordan synet, debattene og forvaltningen av Oljefondet har endret seg fra opprettelsen til i dag.

Oppgaven er avgrenset i perioden 1960 – tallet og frem til i dag. Oppgavens avgrensning tar i hovedsak for seg tiden fra tiden rett før Norge fant olje og frem til nå. Dette er for å få med flere sider av debattene og hvordan de har utviklet seg, fra å handle om opprettelse til forvaltning.

¹¹ Finansdepartementet, «Hollandsk syke», Redaksjonellartikkel, Regjeringen.no (regjeringen.no, 31. mai 2018), https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_okonomi/bruk-av-oljepenger-/hollandsk-syke/id449284/.

¹² Finansdepartementet.

¹³ «Oljefondets historie», Norges Bank Investment Management, 30. mai 2016, <https://www.nbim.no/no/oljefondet/oljefondets-historie/>.

Forskningsstatus

Forskningsstatusen tar for seg to artikler. Den første er skrevet av Anand Bhopal som handler om hvordan oljefondet forvaltes i forhold til nye generasjoners interesser. Den andre er skrevet av Einar Lie og forteller noe om hvordan Norge har lært å drive fond etter lærdom fra et fond som ikke fungerte langsiktig. Begge disse artiklene tar for seg viktige aspekter ved Oljefondets opprinnelse og forvaltning.

Doktorgradsstipendiat ved Universitetet i Bergen Anand Bhopal har skrevet en artikkel som handler om Oljefondets investeringer gjøres i samsvar med klimaendringer og om dette er av interesse for yngre generasjoner. Artikkelen er publisert i 2021, som er ett år etter at flere ungdommer streiket fra skolene sine for klimaet. Dette kan ha påvirket Bhopal sitt hovedargument, fordi klimastreikene kunne vise at den yngre generasjonen da var svært opptatt av klimaet. Artikkelen tar også for seg hvordan Equinor, som kan anses som det norske oljeselskapet i og med at staten eier 67% av aksjene¹⁴, har endret visjon for å tilegne seg den yngre generasjonen. Bhopal peker blant annet på hvordan har brukt velferd og at den yngre generasjonen også ønsker en velferdsstat for å forsvare oljeleting under den arktiske isen.¹⁵ Bhopal tar for seg hvilke investeringer Oljefondet gjør som muligens ikke er forenlig med bærekraftig utvikling, en av dem kan være Equinor. Derav kommer det kritiske spørsmålet om Oljefondet investerer slik yngre Bhopal skriver i konklusjonen sin at når temperaturen i verden øker, havnivået stiger og oljeleting fortsetter, burde vi som et samfunn stille oss spørsmålet om hvem Oljefondet sine investeringer er til interesse for. Artikkelen belyser et tema som av og til er på agendaen, om oljefondet skal investere i selskaper som bidrar til klimautslipp.

Dersom vi ser dette opp mot Ung- undersøkelsen som blir delt av NHO hvert år, og sammenligner tall fra 2020/2021 med tallene fra 2023, er Bhopan inne på noe. I 2020 var 72% av unge bekymret for ødeleggelse av natur og miljø og 65% redde for klimaendringene. I 2021 var det 64% som var bekymret for ødeleggelse av natur og miljø og 58% som var redde for klimaendringer. Disse to problemstillingene var det som bekymret unge mest. I 2023 var tallet

¹⁴ Nærings- og fiskeridepartementet, «Equinor ASA», Eksternvirksomhet, Regjeringen.no (regjeringen.no, 16. desember 2022), <https://www.regjeringen.no/no/dep/nfd/org/etater-og-virksomheter-under-narings--og-fiskeridepartementet/selskaper/equinor-asa/id2951788/>.

¹⁵ Anand Bhopal, «The Norwegian Oil Fund in a Warming World: What are the Interests of Future Generations?», *Ethics, Policy & Environment* 26, nr. 1 (2. januar 2023): 106–20, <https://doi.org/10.1080/21550085.2021.1940451>.

på 58% for begge deler, men den soleklare vinneren for hva unge bekymret seg mest for i var økte priser i samfunnet. Hele 72% av de unge bekymret seg for dette, det slo altså ut klima og miljø som i 2020 og 2021 nådde sine toppunkt i undersøkelsen.¹⁶ Disse tallene viser at selv om Bhopal hadde et viktig poeng når artikkelen ble publisert, kan det være at dagens unge generasjon kan ha skiftet bekymring siden da. Poenget er derimot fortsatt viktig, ønsker vi at Oljefondet skal investere i selskap som fører til høye klimautslipp?

Artikkelen til Einar Lie *Learning by failing – The Origins of the Norwegian Oil Fund* utforsker etableringen og utviklingen av Norges Pensjonsfond Utland, verdens største statlige pensjonsfond. Den diskuterer prinsippene og strategiene bak fondets suksess med å håndtere store petroleumsinntekter, som direkte inntektsallokering, internasjonale investeringer, parlamentarisk godkjenning for pengebruk og etiske retningslinjer for investeringer som blir gjort med fondet. Artikkelen fremhever fondets rolle i å ivareta Norges langsiktige økonomiske interesser, unngå økonomiske forstyrrelser i den norske økonomien og fremme ansvarlige og bærekraftige investeringspraksiser. I tillegg utforsker artikkelen den historiske konteksten, politiske arenaer og debatter rundt fondets opprettelse, og kaster lys over den unike tilnærmingen Norge har tatt i forvaltningen av sin oljeformue.¹⁷

“The starting point for the present article has been the following puzzle: how are we to explain that a celebrated institution, created to ensure a long-term perspective in policy-making, was launched at the same time as Olsen’s books and their more pessimistic view of planning?”

¹⁸Lie nevnte i starten av artikkelen sin en bok med navnet *Petroleum og Politikk: Det representative demokratiets møte med oljealderen* skrevet av Johan P. Olsen. Olsen er en norsk statsviter. Denne boken er mer pessimistisk til å opprette et langsiktig mål.

Artikkelen sitt hovedargument er at den norske staten har lært ved å gjøre feil, og at det er en av grunnene til at Oljefondet har fått sin størrelse. Den tar for seg et annet fond som ble dannet i 1966, Folketrygdfondet. Dette fondet ble opprettet for å sikre at fremtidige pensjonister skulle ha muligheten til full pensjon. Bare etter ti år gikk fondet med underskudd fordi utgiftene i

¹⁶ «NHOs Ung-undersøkelse: Stor uro for økte priser og egen økonomi», åpnet 1. mai 2024, <https://www.arskonferansen.no/artikler/nhos-ung-undersokelse-stor-uro-for-okte-priser-og-egen-okonomi>.

¹⁷ Einar Lie, «Learning by Failing: The Origins of the Norwegian Oil Fund», *Scandinavian Journal of History* 43, nr. 2 (2018): 284–99.

¹⁸ Lie.

folketrygden økte mer enn planlagt da minstepensjonen økte drastisk i 1979. Etter dette har Folketrygdfondet hatt en uklar og mer skiftende rolle. På bakgrunn av disse erfaringene mener Lie at den norske staten lærte. Folketrygdfondet har sine obligasjoner i det norske kredittmarkedet, og ikke i utlandet slik Oljefondet har nå.¹⁹

Litteraturgjennomgang

Om oljefondet:

Einar Lie skriver i artikkelen *Bukken og Pengesekken Om Folketrygdfondet og oljefondets tilblivelse* at Oljefondet og Folketrygdfondet står side om side på statlige nettsider, selv om de to har en indre strid og store forskjeller. Folketrygdfondet bar preg av tenkning som var normal etter etterkrigstiden, nasjonens sparing skulle bli til ved å bygge realkapitalen og produksjonskapasiteten. Hensikten med fondet var ikke lik det som ble realiteten ved fondet, staten lånte penger til seg selv, og brukte pengene på subsidier. Lavrentepolitikken ble opprettholdt, men det er usikkert om dette bidro til å bygge produksjonskapasitet. Embetsverket ønsket ikke at dette skulle skje med Oljefondet. Dette har vært med på å forme Oljefondet slik vi kjenner det i dag, investeringene skjer utenfor politisk kontroll, og formelle vedtak knyttet til hvordan avkastningen kan brukes.²⁰

Statlig investeringsfond.

I boken *Sovereign Wealth The Role of State Capital in the New Financial Order*, kan man lese litt om forskjellige investeringsfond. Oljefondet er et statlig investeringsfond, som i følge definisjonen av statlige investeringsfond kan bety mye. Stephen Greenville prøvde å lage en definisjon på hva et statlig investeringsfond er, men det viste seg å ikke være så lett. Det finnes flere typer statlige investeringsfond, som har hatt eller har forskjellige hensikter, fordi mennesker har brukt de til forskjellige ting. Det finnes statlige pensjonsfond, som for eksempel det norske Oljefondet, men det finnes også fond for ikke-fornybare ressurser, som Abu Dhabi Investment Authority.²¹ Greenville påpeker at dersom man skulle laget en definisjon som

¹⁹ Lie.

²⁰ «Bukken og pengesekken – Om folketrygdfondet og oljefondets tilblivelse | Nytt Norsk Tidsskrift», Idunn, åpnet 6. mai 2024, <https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/doi/10.18261/ISSN1504-3053-2013-04-04>.

²¹ Renée A. Fry, red., *Sovereign Wealth: The Role of State Capital in the New Financial Order* (London: Imperial College Press, 2011), 17.

omfattet alle de forskjellige typene av statlige investeringsfond, ville det vært vanskelig å analysere de, fordi de har forskjellige hensikter. Politikk som er passende for en type av fondene, vil ikke fungere eller være passende for et annet. Det har vært omfattende internasjonal innsats for å prøve å finne politiske spørsmål som er passende til fondene, men spørsmålene blir til slutt så generelle at de ikke er vits i å stille. Greenville oppsummerer med å si at vi må slutte å behandle investeringsfond som en frittstående kategori for politikktutforming, og sette de inn i en bredere analyse når man skal danne og behandle politikk.²²

Julie Kozack, Doug Laxton og Krishna Srinivasan skrev at selv om statlige investeringsfond forsvant ut av overskrifter dersom man opplevde en finanskriser, var de viktige for den internasjonale økonomien. Handel mellom land og kapitalstrøm kan påvirkes av hvordan de statlige investeringsfondene investerer i andre land, og kan påvirke priser på ressurser og eiendommer. Kozack, Laxton og Srinivasan kjørte flere typer scenarier for å se hvordan den globale økonomien kunne endres dersom flere av fondene endret investeringsstrategi. Dersom fondene hadde gått mer bort fra amerikanske dollar-eiendeler kunne det ført til en annen kapitalstrøm i verden. Dette ville ført til høyere amerikanske renter, men lavere renter andre steder.²³ Disse analysene gir oss en bredere forståelse om hvordan investeringen i statlige investeringsfond kan påvirke hele verdensøkonomien.

Ressursforbannelsen

Ressursforbannelsen er et begrep som handler om at land som har god tilgang på naturressurser som mineraler, olje og gass, diamanter og lignende ofte er mer utsatt for indre uro enn land som har dårligere tilgang på naturressurser.²⁴

Michael Ross skrev i 2003 en forskning på dette. Ross pekte på at det hadde vist seg at ressurssterke land ofte hadde en tregere økonomisk vekst enn ressursvake land. Dette blir sett på som et paradoks, da det burde vært omvendt med tanke på at det er en «gave» å ha mye av en ressurs.²⁵ Undersøkelsen til Ross påpeker at land med høy forekomst av naturressurser og et dårlig styringsapparat er de som er mest utsatt for uro som eksempelvis borgerkriger. Dette er

²² Fry, 19.

²³ Fry, 41–42.

²⁴ «ressursforbannelsen», Folk og Forsvar, åpnet 2. mai 2024, <https://folkogforsvar.no/leksikon/ressursforbannelsen/>.

²⁵ Michael Ross, «The Natural Resource Curse: How Wealth Can Make You Poor», *Natural Resources and Violent Conflict* (World Bank, 2003), 20, <https://www.jstor.org/stable/resrep02485.7>.

fordi det er større sjans for at innbyggerne i et land går til protest eller krig mot styringsmaktene dersom fordelingen av godene som kommer fra naturressurser blir fordelt ujevnt i samfunnet. Grupper som ønsker å gjøre oppgjør mot et statlig styringsapparat rekrutterer flere dersom fattigdom og arbeidsledighet er høy, fordi flere mennesker ønsker å få bedre liv.²⁶ Ross peker på løsninger som kan hjelpe land å unngå ressursforbannelsen. En av disse løsningene er å gjøre styringsmaktene mindre avhengige av ressursinntektene. Noe som kan gjøres ved å hjelpe dem med å diversifisere økonomien. Land som har flere ressurser som de kan eksportere er mindre utsatt for internasjonale markedssvingninger og derav mindre utsatt for ressursforbannelsen. Fordi de har flere varer de kan tjene på. For land som kun har olje- og mineral å eksportere, kan en måte å gjøre det på være å utvikle nedstrømsindustrier, dette kan øke verdien på råmaterialene. Nedstrømsindustrier kan også være med på å etablere flere arbeidsplasser i områder der det sårt trengs, fordi industrien trenger arbeidstakere. Ross påpeker dog at nedstrømsindustrier sjelden lykkes i oljeavhengige stater. Dette grunnet at de industrialiserte statene legger høyere toll på bearbejdede varer enn på råvarer, for å beskytte sine egne industrier som bearbejder råvarer.²⁷ Den andre løsningen Ross pekte på var å prøve å redusere svingninger i markedet som fører til ustabilitet i inntekt. Dette ved å eksempelvis opprette et stabiliseringsfond, slik at man har ressurser å bruke når inntekten svikter.²⁸

Debatten om Oljefondet

Debatten om et oljefond og hvordan det skal forvaltes har pågått siden 1983 og frem til i dag. Det har dog vært skiftende tema i debattene. Eksempler på dette er hvor mye som skal brukes fra Oljefondet, hvordan fondet skal se ut, og om det skal ha noen etiske retningslinjer. Disse debattene har vært viktige for å utforme Oljefondet og få det til å samsvare med samtidens verdier. Etter at oljen først ble utvunnet gikk oljepengene som staten tjente rett inn i statsbudsjettet.²⁹ Dette ble gjort frem til 1990 da Statens Petroleumsfond ble opprettet.³⁰ Første gangen at utenlandsinvestering av petroleumsformuen ble nevnt var i *Stortingsmelding nr 25 1973-1974 Petroleumsvirksomhetens plass i det norske samfunn*. Her skisseres ikke et fond, men bruken av inntekter til real- og finansinvesteringer.³¹ Et fond som skulle forvalte

²⁶ Ross, 20.

²⁷ Ross, 22.

²⁸ Ross, 24.

²⁹ Finansdepartementet, «Oljeinntektene og bruken av dem».

³⁰ «Oljefondets historie».

³¹ «St. meld. nr. 25 (1973-74) - regjeringen.no», 48.

oljeinntektene til Norge ble nevnt i 1983 av Tempoutvalget som var nedsatt av Kåre Willoch(H) sin regjering.³² Etter opprettelsen i 1990 og frem til i dag har debatter ført til nye måter å forvalte fondet på, og satt grenser for hvor mye av Oljefondet Stortinget kan sette inn i statsbudsjettet årlig. Selv om fondet er blitt større enn man noen gang kunne tenke seg, er det fortsatt krefter i de ulike partiene og befolkningen som ønsker å igjen endre på hvordan det forvaltes.

Historisk kontekst

I 1963 erklærte daværende statsminister Einar Gerhardsen(AP) suverenitet over den norske kontinentalsokkelen. Dette la grunnlaget for en norsk oljepolitikk som ville få betydning for landet. En oljepolitikk som skulle sikre en sterk nasjonal styring over olje- og gassforekomstene våre. Den kongelige resolusjonen som lå til grunn for suvereniteten førte til en lov som lyder slik:

*«Havbunnen og undergrunnen i de undersjøiske områder utenfor kysten av Kongeriket Norge er undergitt norsk statshøyhet for så vidt angår utnyttelse og utforskning av naturforekomster, så langt havets dybde tillater utnyttelse av naturforekomstene, uten hensyn til de ellers gjeldende sjøgrenser, likevel ikke ut over midtlinjen i forhold til andre stater».*³³

Denne loven betydde at Norge hadde rett på naturressursene som ligger i vårt område av Nordsjøen. Dette ville ha betydning for Norges fremtid senere, og ville få stor påvirkning på hvordan Norge skulle få sine fremtidige petroleumsinntekter.

I en Stortingsmelding fra 1973 kan man lese at Finansdepartementet mente at Norge i 1975 ville produsere mer olje og gass enn det som var nødvendig for eget forbruk.³⁴ Departementet mente at produksjonen fra kjente felt ville falle i 1981-1982 og at det var nødvendig med nye funn dersom Norge skulle fortsette å tjene penger på olje- og gass. Det ble også skrevet at den nordligste delen av Nordsjøen ville ta lang tid å søke og hente opp olje fra, grunnet det dype havet.³⁵ Det ble ikke nevnt noe om et oljefond i denne Stortingsmeldingen, men det blir nevnt hvordan inntektene vil gjøre nasjonen rikere. Departementet mente at regjeringen i første omgang måtte bruke inntektene til å skape et kvalitativt bedre samfunn. Samfunnet måtte endres

³² Tempo-utvalget, *NOU 1983:23 Petroleumsvikrsomhetens framtid - Det framtidige omfanget av petroleumsvikrsomheten på norsk sokkel*, 15.

³³ «Resolusjon om norsk statshøyhet over visse undersjøiske områder - Lovdata», åpnet 10. april 2024, <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1963-05-31-1>.

³⁴ «St. meld. nr. 25 (1973-74) - regjeringen.no», 5*.

³⁵ «St. meld. nr. 25 (1973-74) - regjeringen.no», 4*.

uten at det ble gjort med raske investeringer i materielle ressurser. Departementet konstaterte at de økte økonomiske mulighetene måtte brukes til å skape likere levestandard for de norske borgerne.³⁶ Det skisseres ikke noe fond, men en idé om hvordan pengene bør brukes til et bedre velferdssamfunn.

I 1983 satt daværende statsminister Kåre Willoch(H)³⁷ ned et utvalg som skulle se på petroleumsvirksomhetens fremtid. Dette utvalget ble ledet av Hermod Skånland som på den tiden var direktør og nestformann i direksjonen for Norges Bank.³⁸ Utvalget Skånland ledet blir populært kalt for Tempoutvalget. Utvalget kom med en Norsk Offentlig Utredning – NOU 1983:27 «Petroleumsvirksomhetens fremtid – det framtidige omfanget av petroleumsvirksomheten på norsk sokkel». I denne utredningen kom de frem til at det burde opprettes et fond for forvaltningen av oljeinntektene. Dette fondet kan man lese at skal påse at svingningene i petroleumsmarkedet ikke går ut over den norske økonomien.³⁹ «*Det fond som bygges opp, kan således tjene flere formål. Det skal gi den innenlandske økonomi en beskyttelse mot de svingninger i oljeprisene som petroleumøkonomien ikke kan beskytte seg mot.*»⁴⁰

I Nordland Framtid fra 26.november 1983 kan man lese at Nord-Norsk Oljeråd gikk inn for et petroleumsfond, og støttet dermed Tempoutvalget. Det blir også skrevet at NNO gikk inn for et vedtak der totalletterspørselen fra petroleumssektoren blir hovedkriteriet for omfanget av petroleumsvirksomheten.⁴¹ Dette betyr altså at Nord-Norsk Oljeråd støttet Tempoutvalget i beslutningen i at det burde opprettes et fond, men at Norge ikke skulle lete etter og utvinne mer olje enn størrelsen av totalletterspørselen.

³⁶ «St. meld. nr. 25 (1973-74) - regjeringen.no», 6*.

³⁷ «Biografi: Willoch, Kåre», EPOSRepresentant, Stortinget, 9. november 2021, https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Representant/?perid=K_AWI.

³⁸ Per Kleppe, «Hermod Skånland», i *Norsk biografisk leksikon*, 27. januar 2023, https://nbl.snl.no/Hermod_Sk%C3%A5nland.

³⁹ Tempo-utvalget, *NOU 1983:23 Petroleumsvirksomhetens fremtid - Det framtidige omfanget av petroleumsvirksomheten på norsk sokkel*, 15.

⁴⁰ Tempo-utvalget, 15.

⁴¹ *Nordlands Framtid 1983.11.26, Nordlands Framtid 1983*, Nordlands framtid (Norge;Nordland;;Bodø;;, 1983), 9, https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digavis_nordlandsframtid_null_null_19831126_74_275_1.

Under opprettelsen

Statens Petroleumsfond ble opprettet i 1990 og skulle tre i kraft fra 1991.⁴² Daværende Finansminister Arne Skauge(H)⁴³ sa til pressen at han håpte at Oljefondet ville bidra til at fremtidige stortingsflertall vedtok strammere statsbudsjett.⁴⁴ «*Noe av formålet med opprettelsen av Oljefondet er å synliggjøre oljepengene i norsk økonomi*»⁴⁵ sa Skauge. Oljefondet som kun kunne brukes ved særskilte vedtak, ville gjøre den norske økonomien mindre avhengige av oljeinntektene. De høye oljeinntektene førte til at flere fikk høyere lønner, men det førte også til høyere priser. Det ble rett og slett for mange penger i økonomien. «*Opprettingen av fondet er en naturlig videreføring av den økonomiske snuoperasjonen som begynte i 1886*»⁴⁶, sa Skauge. På 1970- og 1980- tallet opplevde Norge en periode med høy inflasjon, dette førte til at myndighetene måtte redusere offentlige utgifter og sette opp rentene slik at inflasjonen ville gå ned.⁴⁷

Det var også noen som var uenige i at et oljefond var nødvendig. 15. august 1990 kunne man lese i Firdaposten at redaksjonen mente at Oljefondet var unødvendig. De mente at sittende og tidligere regjering hadde mislykkes i å gjøre seg mindre avhengige av oljeinntektene. Fallet i oljeprisen i 1986 hadde avslørt hvor avhengige Norge var av oljepengene for å få statsbudsjettene til å gå rundt.

*«Før Stortinget tok sommarferie blei det vedtatt å opprette eit oljefond. Der skulle pengane plasserast, nærmast på sperra konto, for igjen å unngå hemninglaus bruk av pengane i tilfelle prisen på olje skulle stige til gamle høgder. Stortinget oppretta med andre ord Oljefondet for å verne seg mot seg sjølv. Oljen skulle komme komande generasjonar til gode, må vite».*⁴⁸

⁴² «Lov om Statens pensjonsfond - Lovdata», åpnet 3. april 2024, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-12-21-123>.

⁴³ «Biografi: Skauge, Arne», EPOSRepresentant, Stortinget, 9. november 2021, <https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Representant/?perid=ARSK>.

⁴⁴ *Bergens Arbeiderblad 1990.01.26, Bergens Arbeiderblad 1990*, Bergens Arbeiderblad (1927-41, 1945-91). (Norge;Vestland;;Bergen;;;;, 1990), 8, https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digavis_bergensarbeiderblad_null_null_19900126_64_22_1.

⁴⁵ *Bergens Arbeiderblad 1990.01.26*, 8.

⁴⁶ *Bergens Arbeiderblad 1990.01.26*, 8.

⁴⁷ «Hvordan oppstår inflasjon?», åpnet 15. april 2024, <https://www.norges-bank.no/kort-forklart/inflasjon/hvordan-oppstar-inflasjon/>.

⁴⁸ *Firdaposten 1990.08.15, Firdaposten 1990*, Firdaposten (Norge;Vestland;;Kinn;;;;, 1990), 2, https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digavis_firdaposten_null_null_19900815_43_115_1.

Når oljeprisen steg igjen i 1990 ble det ifølge Firdaposten avslørt at et oljefond var et bedrag, og bare egnet til å svekke Stortingets omdømme enda mer. Det var ifølge Firdaposten opprettet et fond som kom til å være tomt fordi Stortinget hadde vedtatt at fondet skulle dekke staten sitt underskudd og lånebehov.⁴⁹

*«Faktum er at vi brukar oljepengar som aldri før til å finansiere ein alt for stor offentleg sektor. Om ikkje Oljefondet har hatt anna som siktemål, har det på ein glimrande måte illustrert kor lite langt vi er komne i arbeidet med å rette opp den skakkøyrt økometen vår».*⁵⁰

Firdaposten mente altså at et oljefond ikke var nødvendig, fordi Stortinget hadde gjort seg for avhengige av oljeinntektene til at kommende generasjoner noen gang skulle se noe til inntekter i fondet. Firdaposten viste derfor en ny side av debatten, en negativ holdning til opprettelsen.

Disse to innleggene viser to helt forskjellige tanker om et hvordan et oljefond skulle se ut, og om Norge trengte et oljefond. Skauge mente at et oljefond var nødvendig for å tvinge det fremtidige stortingsflertallet til å vedta strammere statsbudsjett, som dermed prioriterte pengene de brukte mer. Dette var for å sikre at noe ble betalt inn til Oljefondet, og for å passe på at pengene som ble plassert inn på Oljefondet ikke ble brukt uten vilkår. Firdaposten viser en annen mening om saken, nemlig at enkelte mente at selv om det ble opprettet et oljefond, ville pengene bare tas ut av Oljefondet og brukes. Disse to meningene er svært motstridende og viktige for å få et bilde av debatten. Selv om Firdaposten sitt innlegg er skrevet etter at Stortinget hadde vedtatt å opprette et oljefond, er det et viktig debattinnlegg som viser at Firdaposten var kritiske til det regjeringen hadde gjort. Selv om Firdaposten ikke kunne annullere vedtaket, kunne de kanskje minne Stortinget på hvordan de hensynsløst hadde brukt penger i statsbudsjettene.

Fra opprettelsen til i dag

De første avsatte pengene til Oljefondet ble avsatt i 1996. Den dårlige økonomien på starten av 1990-tallet og underskudd på statsbudsjettene førte til at innskuddet ikke ble satt inn før da. Årene etter ble store statsbudsjettene store overskudd overført til fondet. Fondet utgjorde en verdi på over 600 milliarder kroner ved inngangen til 2002.⁵¹ I 2001 vedtok Stortinget med Jens

⁴⁹ Firdaposten 1990.08.15, 2.

⁵⁰ Firdaposten 1990.08.15, 2.

⁵¹ Finansdepartementet, «Hvor mye av olje- og gassinntektene bruker vi?», Redaksjonellartikkel, Regjeringen.no (regjeringen.no, 9. januar 2024), https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_okonomi/bruk-av-oljepenger-/hvor-mye-av-olje--og-gassinntektene-bruker-vi/id450461/.

Stoltenberg(AP) som statsminister en handlingsregel for Oljefondet. «*Handlingsregelen er et begrep som benyttes om retningslinjene for bruk av midler fra Statens pensjonsfond utland over statsbudsjettet*». ⁵² Dette betydde at det nå ble satt retningslinjer for hvor mye av pengene i statsbudsjettet som kom fra olje- og gassinntekter. Dersom Oljefondet debatteres i dag, er det som oftest handlingsregelen som blir diskutert.

Handlingsregelen viser oss et generasjonsspråk i debattene. Et eksempel på dette er forskjellen mellom Høyre og Unge Høyre (UH). Høyre var pådrivere for at handlingsregelen skulle reduseres fra 4 til 3 prosent i 2017⁵³, etter dette har de sagt lite om handlingsregelen.

Unge Høyre vedtok i 2022 at handlingsregelen bør reduseres til 2,5 prosent, for å redusere den offentlige pengebruken.⁵⁴ Nicolai Østeby, sentralstyremedlem i Unge Høyre, skrev i et leserinnlegg i Aftenposten at å redusere handlingsreglene er viktig for å sikre at Oljefondet blir positivt for flere generasjoner. «*Fremtidige generasjoner vil etter all sannsynlighet ikke finne «den nye oljen». (...) Det minste vi kan gjøre for dem, er å sørge for at vi ikke bruker opp alle pengene én generasjon har vært heldige å finne*». ⁵⁵ Dette viser altså at Unge Høyre mener at handlingsregelen bør reduseres ytterligere for å bevare fondet for flere generasjoner.

Arbeiderpartiet har heller ingen politikk om reduisering eller øking av handlingsregelen. «*Handlingsregelen er det viktigste bidraget til trygg økonomisk styring i Norge. Regelen hjelper oss å holde styr på de store, men ikke varige, inntektene fra olje- og gassproduksjonen, slik at de også blir til glede for generasjonene som kommer etter oss*»⁵⁶ står det i deres partiprogram. I motsetning til Høyre og Unge Høyre, er det ikke en uenighet mellom Arbeiderpartiet og deres ungdomsparti Arbeidernes Ungdomsfylking(AUF).

⁵² Finansdepartementet, «Handlingsregelen», OrdbokOrd, Regjeringen.no (regjeringen.no, 10. juni 2021), <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/statsbudsjett/ord-og-begreper-i-statsbudsjett/handlingsregelen/id2860044/>.

⁵³ Finansdepartementet, «Økt aksjeandel i pensjonsfondet og justert anslag for fondsavkastningen», Pressemelding, Regjeringen.no (regjeringen.no, 16. februar 2017), <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/fin/pressemeldinger/2017/okt-aksjeandel-i-pensjonsfondet-og-justert-anslag-for-fondsavkastningen/id2539299/>.

⁵⁴ Frederik Matthias Feiler, «Unge Høyres landsstyre har vedtatt ny politikk», Unge Høyre, 28. november 2022, <https://ungehoyre.no/2022/11/28/landsstyremote2022/>.

⁵⁵ Nicolai Østeby, «Handlingsregelen knuser sparebøssen til fremtidige generasjoner», 15. november 2023, <https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/i/KE97Ra/dette-er-et-generasjonsran-historien-vil-doemme-oss-for>.

⁵⁶ «Statens pensjonsfond utland - Oljefondet», Arbeiderpartiet, åpnet 16. april 2024, <https://www.arbeiderpartiet.no/politikken/oljepenger/>.

Lan Marie Berg, stortingsrepresentant for Miljøpartiet de Grønne skrev et leserinnlegg i Dagens Næringsliv i 2023 om at hun ønsket en mer bærekraftig handlingsregel. Berg nevner at man er ung lærer at oljepengene er hellige og at man ikke kan røre dem utenom handlingsregelen. «For all del, handlingsregelen er viktig. Men når den forhindrer regjeringen fra å hente inn mer penger fra oljen i en tid hvor mange trenger finansieringskilder og oljen står i veien for fremveksten av nye næringer, er den moden for revisjon».⁵⁷ Berg påpeker her at når deler av den norske befolkning sliter med å få endene til å møtes, og flere bedrifter står i fare for å måtte slå seg konkurs, at handlingsregelen bør kunne brukes mer. Berg stiller seg også kritisk til at sittende regjering (Støre) legger til nye skatter og avgifter for å få statsbudsjettene opp, og at høyresiden sitt svar på problemet ville være å kutte i velferdstilbudet.⁵⁸ Ut ifra det Berg skriver kan man tolke det som om hun ønsker å heve prosenttaket på handlingsregelen, slik at Statsbudsjettene kan inneholde mer oljepenger enn per i dag. Dette vil kunne få betydninger for fremtidige generasjoner, fordi man da bruker mer av oljeformuen.

Forsker ved Norges Handelshøyskole (NHH) Knut K. Aase har alarmert om at Oljefondet en gang kommer til å gå tomt. I en forskningsartikkel skriver han og Petter Bjerksund at det er t optimalt å ta ut mindre enn forventet realavkastning. Realavkastningen er hvor mye man forventer at fondet vil tjene over tid når kostnader og inflasjon er trukket fra.⁵⁹ Disse tallene kan variere og ligger nå på 3,5 prosent. Dagens handlingsregel gir regjeringen lov til å bruke 3 prosent. Aase og Bjerksund mener at dersom Oljefondet skal vare lenge, må regjeringen gå mot null i handlingsregel.⁶⁰ Aase og Bjerksund har derimot en helt annen oppfatning av hva som er en bærekraftig handlingsregel enn Berg fra MDG.

⁵⁷ Lan Marie Berg, «Debatt: Det er på tide med en bærekraftig handlingsregel», DN.no, 1. juni 2023, <https://www.dn.no/innlegg/energi/skatt/handlingsregelen/det-er-pa-tide-med-en-barekraftig-handlingsregel/2-1-1459617>.

⁵⁸ Berg.

⁵⁹ «Byggordboka - Realavkastning», åpnet 16. april 2024, <https://www.byggordboka.no/artikkel/les/realavkastning>.

⁶⁰ Knut K. Aase og Petter Bjerksund, «The Optimal Spending Rate versus the Expected Real Return of a Sovereign Wealth Fund», *Journal of Risk and Financial Management* 14, nr. 9 (september 2021): 425, <https://doi.org/10.3390/jrfm14090425>.

Diskusjonen fremover vil trolig være preget av om man skal bruke mer eller mindre av forventet realavkastningen. Enkelte forskere og enkelte partier/ungdomspartier som for eksempel Unge Høyre ønsker å senke handlingsregelen, for å kunne utnytte oljeformuen over flere generasjoner, og sikre at flere generasjoner vokser opp med like gode muligheter som dagens unge har hatt. Berg fra MDG ønsker å heve handlingsregelen for å kunne hjelpe det norske næringslivet i større grad, slik at vi unngår hollandsk syke i næringslivet. Dette er nok bare to av flere problemstillinger som kommer til å dukke opp i diskusjonen rundt handlingsregelen og oljefondet fremover.

Forvaltning av Oljefondet

Statens Petroleumsfond ble opprettet i 1990 og skulle tre i kraft fra 1991.⁶¹ I andre paragraf beskrives inntektene til fondet slik

*«Fondets inntekter er kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten som blir ført over fra statsbudsjettet, avkastningen av fondets formue og netto finanstransaksjoner knyttet til petroleumsvirksomheten».*⁶²

Oljefondet forvaltes av Norges Bank Investment Management, disse styrer etter etiske retningslinjer. Pengene som går ut av fondet er det Stortinget og regjeringen som bestemmer i Statsbudsjettene, disse må følge handlingsregelen for hvor mye oljepenger de kan bruke hvert år.

Pengene som brukes fra realavkastningen er det Stortinget og regjeringen som bestemmer i Statsbudsjettene hvert år. Statsbudsjettene dannes med et oljekorrigert underskudd, det vil si at de lager et budsjett uten penger fra olje- og gassvirksomheten. Dette får det til å se ut som om Norge går med underskudd. Underskuddet skal helst utgjøre mindre enn 3 prosent av realavkastningen.⁶³

⁶¹ «Lov om Statens pensjonsfond - Lovdata».

⁶² «Lov om Statens pensjonsfond - Lovdata», paragr. 2.

⁶³ «Handlingsregelen enkelt forklart», åpnet 8. mai 2024, <https://www.finansnorge.no/tema/politikk/handlingsregelen/>.

Etikk – ansvarlig forvaltning

Norges Bank Investment Management, som styrer hvor Oljefondet skal investere og ikke, har siden 2004 vært underlagt etiske retningslinjer for hvordan de kan investere. De etiske retningslinjene skal sikre en ansvarlig forvaltning av Oljefondet, og sier noe om observasjon og utelukkelse av selskaper. November 2004 ble Etikkrådet oppnevnt av Kongen i statsråd.⁶⁴ Etikkrådet sin hovedoppgave er å gi råd til Norges Bank om hvilke selskaper som bør utelukes i henhold til de etiske retningslinjene til Oljefondet.⁶⁵ De etiske retningslinjene ble sist revidert i 2021 på bakgrunn av NOU 2020: 7 Verdier og ansvar – Det etiske rammeverket for Statens pensjonsfond utland.⁶⁶ Før disse etiske retningslinjene, kunne Norges Bank investere pengene slik de ville uten at etikk og/eller moral sto i veien.

*«Det er to etiske forpliktelser i forvaltningen av SPU. For det første skal fondet forvaltes med sikte på varig verdiskapning for nålevende og fremtidige generasjoner. For det andre skal fondet ikke være investert i virksomheter og aktiviteter det av etiske grunner ikke bør være investert i. (...) Retningslinjene bygger på et verdigrunnlag som har bred støtte i befolkningen, som blant annet menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og internasjonale konvensjoner for klima og miljø».*⁶⁷

Oljefondet sine etiske retningslinjer skal ha bred støtte i befolkningen, men faktorer som krig, uroheter, nye brudd på menneskerettigheter og lignende skaper debatter om hva Oljefondet skal investeres i. Disse debattene kommer ofte fra personlige verdier enkeltmennesker, organisasjoner eller partier har om hva som er etisk riktig.

På Norges Bank Investment Management sine nettsider kan man lese om hvilke selskaper som er utelukket og på hvilket grunnlag, det finnes to typer utelukkelse, produktbasert utelukkelse og atferdsbaserte utelukkelse. De produktbaserte utelukkelsene omfatter selskaper som er involvert i produksjon av tobakk, cannabis, visse typer våpen samt produksjon av eller bruk av kull. Totalt sett er 197 selskaper utelukket på grunnlag av produktene de produserer. Den andre

⁶⁴ Finansdepartementet, «Etikkrådet», Redaksjonellartikkel, Regjeringen.no (regjeringen.no, 31. mai 2018), <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/statens-pensjonsfond/ansvarlig-forvaltning/etikkradet-for-statens-pensjonsfond---ut/id447010/>.

⁶⁵ «Etikkrådets virksomhet», *Etikkrådet* (blog), 19. oktober 2016, <https://etikkradet.no/virksomhet/>.

⁶⁶ Finansdepartementet, «Etiske retningslinjer».

⁶⁷ Finansdepartementet.

typen utelukkelse, atferdsbasert utelukkelse omfatter selskaper som er knyttet til grove brudd på etiske normer eller medvirker til slike brudd. Dette kan inkludere selskaper som er involvert i korrupsjon eller alvorlige miljøskader. Totalt sett er 57 selskaper utelukket på atferdsbasert grunnlag.⁶⁸

Etikk og miljø – politiske verktøy

Det etiske reglementet, og særlig produktbasert og atferdsbasert utelukkelse har vært brukt som et politisk verktøy og skapt debatt. Under disse debattene har særlig miljø og menneskerettighetsbrudd vært sentrale, og debattene skjer omtrent hvert år.

I 2014 skapte partiet Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre en debatt da de ønsket å trekke Oljefondet ut av kullindustrien. Et nei til kull vil ha en viktig symbolsk effekt på andre investorer mente Daværende Venstre – nestleder og elder av energi- og miljøkomiteen på Stortinget, Ola Elvestuen. Han sa også at fondet er et av de viktigste virkemidlene Norge har for å få til flere internasjonale investeringer i fornybar energi⁶⁹. Daværende leder av finanskomiteen Hans Olav Syversen fra KrF var svært enig med Elvestuen. KrF hadde nemlig bedt om vurderingene av konsekvensene dersom Oljefondet trakk seg ut av kullindustrien et halvt år i forveien.⁷⁰

«Fondet ligger 30 år etter i tenkningen sin. De investerer i dag i noe som var lurt for 30 år siden, men som kommer til å gi oss store problemer i framtiden»⁷¹ sa Arild Hermestad, daværende leder i Framtiden i våre hender til NRK. Samtidig som han støttet AP, KrF og V i å trekke Oljefondet ut av kullindustrien.

En av de som var uenige med Ap, KrF, V og Framtiden i våre hender var daværende statssekretær Paal Bjørnstad fra FrP Han mente at å trekke Oljefondet ut av kullindustrien ikke ville ha effekt, fordi andre investorer ville stå klare til å investere dersom Norge trakk Oljefondet

⁶⁸ «Etiske utelukkelse», Norges Bank Investment Management, 27. april 2023, <https://www.nbim.no/no/ansvarlig-forvaltning/etiske-utelukkelse/>.

⁶⁹ «Ap, KrF og V vil trekke oljefondet ut av kull», 5. januar 2014, <https://e24.no/i/jdm5AL>.

⁷⁰ «Ap, KrF og V vil trekke Oljefondet ut av kull».

⁷¹ Ida Titlestad Dahlback, «Vil ha Oljefondet vekk fra kull», NRK, 4. januar 2014, <https://www.nrk.no/okonomi/vil-ha-Oljefondet-vekk-fra-kull-1.11450085>.

ut. «Vi kan ikke bruke pensjonsfondet til å løse all verdens utfordringer, enten det er knyttet til klima, miljø eller fattigdom»⁷², sa han til E24.

Denne debatten førte til at stortinget besluttet å ta Oljefondet ut av kullindustrien i 2015, med virkning fra 1. februar 2016. Norges Bank utelukkete 52 selskaper i første eksklusjonsrunde fra Oljefondet etter at de etiske retningslinjene inkluderte kullindustrien i produktbaserte utelukkelse. Disse ble da kastet ut på grunn av produktbasert grunnlag.⁷³ Det ble kastet ut flere i flere eksklusjonsrunder etter den første i 2016. Denne debatten, og beslutningen om å kaste ut kullindustrien viser oss at politikere eller organisasjoner som ser etiske problemer og setter dem på dagsordenen også har mulighet til å påvirke investeringene.

Et annet grunnlag for å trekke selskapet ut av porteføljen til Oljefondet er atferdsbaserte utelukkelse. I 2013 ble selskapet Zuari Agro Chemicals Ltd (Zuari) utelukkete fra porteføljen til Oljefondet. Disse ble utelukkete etter tilrådning fra Etikkrådet da disse mente at det var en risiko for barnearbeid.

*«Etikkrådet tilråder å utelukke det indiske selskapet Zuari Agro Chemicals Ltd. Fra Statens pensjonsfond utland på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet gjennom sin produksjon av hybridfrø medvirker til de verste former for barnearbeid».*⁷⁴

Undersøkelser som ble gjort på stedet i perioden 2011-2012 viste økning i barnearbeid, økningen kan også skyldes flere arbeidere totalt. Med denne informasjonen ble det sikkert for etikkrådet at Norges Bank burde trekke aksjene sine ut av selskapet.⁷⁵ Dette ble gjort, og selskapet Zuari Agro Chemicals Ltd. er fortsatt på svartelisten til Norges Bank.⁷⁶

⁷² «Ap, KrF og V vil trekke Oljefondet ut av kull».

⁷³ «Første kulleksklusjoner fra Statens pensjonsfond utland», Norges Bank Investment Management, 14. april 2016, <https://www.nbim.no/no/oljefondet/nyheter/2016/forste-kulleksklusjoner-fra-statens-pensjonsfond-utland/>.

⁷⁴ «Tilrådning om utelukkelse av Zuari Agro Chemicals Ltd. fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond utland» (Etikkrådet Statens pensjonsfond utland, 18. april 2013), https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/blogs.dir/275/files/2017/02/Tilrad_Zuari_2013.pdf.

⁷⁵ «Tilrådning om utelukkelse av Zuari Agro Chemicals Ltd. fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond utland».

⁷⁶ «Observasjon og utelukkelse av selskaper», Norges Bank Investment Management, 18. mars 2019, <https://www.nbim.no/no/ansvarlig-forvaltning/etiske-utelukkelse/utelukkelse-av-selskaper/>.

Debatten om atferdsbaserte utelukkelse blusser ofte opp dersom det oppstår en krig eller annen uro, eller om det kommer frem informasjon som tilsier at menneskerettigheter blir brutt. Et eksempel på en slik debatt er debatten om Oljefondet skal trekke seg ut fra investeringer som kan kobles til Israel. Dette grunnet den pågående etterforskningen av Israel for folkemord under den pågående konflikten med Hamas på Gazastripen. På grunn av dette har flere ment at Oljefondet må trekke seg ut av selskaper som kan være knyttet til Israel, både politikere og deler av befolkningen. Leder i Rødt Marie Sneve Martinussen krevde at regjeringen skulle gjøre dette. «*Det er forkastelig at Norge indirekte støtter Israels krigsøkonomi gjennom å øke aksjeinvesteringene i landet med mange milliarder kroner. (...)»*⁷⁷. Sa Martinussen til nettavisen. Dette fikk ikke støtte fra FrP og stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde sa «*Det er et helt meningsløst forslag. Det er ingen andre land som har innført sanksjoner mot Israel, og dersom Norge vedtar et slikt forslag om det, vil vi stå alene*»⁷⁸, til Nettavisen.

Debatten om atferdsbaserte utelukkelse, spesielt knyttet til investeringer som kan være koblet til konflikt kan skape delte meninger og sterke reaksjoner. Noen, som Martinussen argumenterer for at Oljefondet bør trekke seg ut av investeringer som kan være knyttet til Israel på grunn av pågående konflikt og påståtte brudd på menneskerettighetene, møter slike forslag ofte motstand fra andre. Eksempelvis fra Tybring-Gjedde, som mener det er unødvendig og at Norge ville stått alene. Denne typen debatt viser de komplekse politiske og etiske spørsmålene knyttet til de internasjonale investeringene som gjøres med Oljefondet.

Handlingsregelen

Utover de etiske retningslinjene for hvordan Oljeformuen kan forvaltes styres også oljepengebruken av en handlingsregel. Handlingsregelen ble innført via Stortingsmelding nr. 29 (2000-2001) «*Retningslinjer for den økonomiske politikken*». Denne inneholdt tilråding fra Finansdepartementet og ble lagt frem og godkjent i statsråd 29.mars 2001.⁷⁹ Handlingsregelen skal være en rettesnor for hvor mye av olje- og gassinntektene som kan brukes hvert år. Handlingsregelen ble innført for å fase de enorme olje- og gassinntektene til nasjonen på en klok måte, samt for å bevare mest mulig til fremtidige generasjoner.

⁷⁷ Sabrina Isabel Alfonzo Gonzalez Ghaderi Hanna, «– Bør trekke oljefondet ut av Israel», Nettavisen, 30. januar 2024, <https://www.nettavisen.no/5-95-1609480>.

⁷⁸ Ghaderi.

⁷⁹ Finansdepartementet, «St.meld. nr. 29 (2000-2001)», Stortingsmelding, 006061-040003 (regjeringen.no, 23. april 2001), <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-29-2000-2001-/id194346/>.

Når den ble innført var den ikke på en eksakt prosent slik den er i dag. I 2001 var handlingsregelen basert på at bruken av petroleumsinntekter over statsbudsjettet skulle tilsvare realavkastningen til Oljefondet.⁸⁰ Den var på fire prosent fordi det var den forventede avkastningen til Oljefondet fra handlingsregelen ble vedtatt og frem til den ble endret. I 2017 ble den endret fra fire prosent til tre prosent. Det var regjeringen til Erna Solberg (H) som foreslo å sette ned anslaget for fondsavkastningen til tre prosent.⁸¹ Dette ble gjort etter anbefalinger fra Thøgersen-utvalget og perspektivmeldingen for 2017 der en tre prosent realavkastning ble lagt til grunn.⁸²

I 2020 ble det hentet ut 17,7 milliarder ekstra ut fra Oljefondet, disse milliardene førte til at handlingsregelen ble brutt, og det ble totalt brukt 3,2 prosent av realavkastningen i 2020. De ekstra pengene var en tiltakspakke som skulle gå til norsk næringsliv. Det er viktig å påpeke at dette bruddet skjedde under Covid-19 pandemien når flere bedrifter slet med å overleve på grunn av at de måtte holde stengt over en lengre periode⁸³. Daværende Finansminister Jan Tore Sanner argumenterte for at regjeringen skulle stille opp for de som ble rammet av krisen. «*Vi skal trygge arbeidsplasser og bidra til aktivitet der det er mulig, slik at veksten kan ta seg opp igjen så raskt så mulig*»⁸⁴, sa han på en pressekonferanse i 2020. Dette er et viktig argument i hvorfor det under pandemien var greit at regjeringen brøt med handlingsregelen. Flere mistet inntekt på grunn av konkurser, og mange var permitterte fra jobb og måtte få støtte fra NAV til å kunne betale for regningene sine. Da er det riktig at regjeringen valgte å bruke ekstra penger fra Oljefondet for å gi mennesker en føle av trygghet i en ellers usikker tid.

Handlingsregelen har vært et viktig verktøy for å begrense bruken fra Oljefondet. Handlingsregelen har vært med på å sikre at Oljefondet per 2024 har en markedsverdi på over 17 000 milliarder kroner.⁸⁵ Det har under visse krisetider vært brudd på handlingsregelen, eksempelvis under Covid-19 pandemien. Dette ble gjort for å sikre trygghet til arbeidsplasser og mennesker. Under Covid-19 pandemien ble flere permittert fra arbeidsplassen sin for å

⁸⁰ Finansdepartementet.

⁸¹ Finansdepartementet, «Økt aksjeandel i pensjonsfondet og justert anslag for fondsavkastningen».

⁸² Finansdepartementet, «Meld. St. 29 (2016–2017)», Stortingsmelding, Regjeringen.no (regjeringen.no, 31. mars 2017), 19, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-29-20162017/id2546674/>.

⁸³ NTB, «Bryter handlingsregelen med nye koronatiltak», NT24, 10. november 2020, <https://www.nt24.no/5-120-16879>.

⁸⁴ NTB.

⁸⁵ «Oljefondets markedsverdi», Norges Bank Investment Management, 21. august 2019, <https://www.nbim.no/no/oljefondet/markedsverdi/>.

hindre spredning i samfunnet. Å gi trygghet til den norske økonomien har også vært et av Oljefondets mål siden det ble opprettet, og derfor kan dette være hovedargumentet for bruddet på handlingsregelen i 2020.

Konklusjon

Oppgaven har utforsket hvordan synet, debattene og forvaltningen har endret seg fra opprettelsen til i dag.

Det norske Oljefondet har vært debattert mye fra og med tiden før opprettelsen og frem til i dag. Selv om det nå er stor aksept for Oljefondet, var det tidligere enkelte som mente at det ikke ville ha nytte, som for eksempel forfatteren av leserinnlegget i Firdaposten som er nevnt tidligere i oppgaven. Forfatteren mente at fondet ikke kom til å ha en nytte for fremtidige generasjoner, fordi regjeringen kom til å bruke pengene til å dekke inn underskudd.⁸⁶ I dag har vi handlingsregelen, som sikrer at den sittende regjeringen ikke kan bruke opp pengene til å dekke inn underskudd, og derfor må de prioritere hva de bruker pengene på. Dette betyr at synet har endret seg drastisk fra opprettelsen til i dag. Ingen hadde sett for seg at formuen skulle bli så stor som den i dag er.⁸⁷

Den norske oljeformuen hadde ikke vært mulig hadde ikke Gerhardsen-regjeringen endret prinsippet for hvem som eide havbunnen i 1963.⁸⁸ Samtidig som de sikret suverenitet over den norske kontinentalsokkelen, sikret de også inntekter og en oljeformue som ble større enn noen hadde sett for seg. Denne oljeformuen blir i dag forvaltet av Norges Bank Investment Management, før opprettelsen av NBIM ble oljeformuen styrt av regjeringen og stortinget. Nå har regjeringen og stortinget kun lov å forvalte etter handlingsregelen, som ligger på tre prosent. Oljefondet er i stor grad satt i aksjer, obligasjoner og eiendommer, for å sikre best mulig vekst. Kontorer over hele verden gir NBIM mulighet til å følge med på børsmarkedene til enhver tid, for å sikre størst mulig avkastning.

Debattene om hvordan Oljefondet skulle se ut og hvem det skulle være godt for har vært viktige for å danne et Oljefond som Norges innbyggere kan kjenne en tilhørighet til.

⁸⁶ *Firdaposten* 1990.08.15.

⁸⁷ Camilla Bakken Øvald, *Drømmefondet: hvordan Norge ble finansbransjens George Clooney, og veien videre for oljefondet*, 1. opplag (Oslo: Manifest, 2018), 153.

⁸⁸ «Resolusjon om norsk statshøyhet over visse undersjøiske områder - Lovdata».

Debattene i dag handler som oftest om enten om hvilke virksomheter Oljefondet skal kunne investere i, eller om handlingsregelen. Handlingsregelen ble vedtatt i 2001 og har vært en viktig ressurs for at Oljefondet har blitt så stort som det i dag er. Debattene har derfor endret seg fra om hvordan Oljefondet skal se ut, til hvordan det forvaltes. De etiske retningslinjene for fondet gjør det mulig å kaste ut selskaper vi ikke ønsker å gi makt i form av kapital til. Både atferdsbaserte og produktbaserte utelukkelse er viktig for å sikre at formuen vår blir forvaltet på en måte som er etisk riktig. Føringer på hva som kan investeres i og ikke kan bli endret av enkeltpersoner eller partier som tar opp investeringer til debatt. Som for eksempel i 2015 når all kullvirksomhet ble kastet ut av fondet, fordi kullkraft blir sett på som svært skadelig for klimaet. Påvirkningen utenfra, kan ha ført til at flere mennesker føler en større tilhørighet til Oljefondet, fordi de har muligheten til å endre hvordan fondet investerer ved å vise misnøye.

Debattene om hvordan handlingsregelen har også vist et generasjonssprik i partiet Høyre, der ungdomspartiet Unge Høyre har vedtatt politikk på at handlingsregelen skal senkes ytterligere enn det den gjorde i 2017. Dette spriket i hva generasjonene ønsker kan reflektere at de yngre generasjonene er bekymret for om Oljefondet kommer til å vare evig, som enkelte sier.

Oljefondet er kommet for å bli, og foruten å endre hvordan forvaltningen skal se ut, er det lite sannsynlig at noen kommer til å ønske å fjerne hele fondet. Oppgaven har gitt et overblikk over hvordan debattene har endret retning, og hvordan debattene har gitt rom for endringer i forvaltningen av Oljefondet. De viktigste debattene er nok ikke ferdige enda. Norge går mot en stor endring i demografien, fordi vi får flere innbyggere som er eldre, og færre som er yngre. Denne endringen kommer til å ha betydelige konsekvenser for helsesektoren, og for pensjonssektoren.⁸⁹ Det kommer til å være flere som er avhengige av pensjon, og færre i arbeidslivet. Derfor vil nok flere etter hvert stemme for å senke handlingsregelen ytterligere, for å kunne ha et sparingsfond som vil gi mer til flere generasjoner, som er Oljefondets egen visjon.

I 2019 passerte Oljefondet en verdi på 10 000 milliarder kroner. Da sa daværende styreleder Yngve Slyngstad følgende «*Da fondet ble opprettet, trodde ingen at det kom til å passere 10 000*

⁸⁹ «Demografiske endringer og konsekvenser for omsorgssektoren», Helsedirektoratet, åpnet 13. mai 2024, <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/omsorg-2020-arsrapport-2019/demografiske-endringer-og-konsekvenser-for-omsorgssektoren>.

milliarder kroner. Vi var heldige som fant olje. Avkastningen fra investeringene i globale finansmarkeder har vært så høy at det kan sammenlignes med å ha funnet olje en gang til.»⁹⁰

Oljefondet har altså sikret nasjonen betydelig formue, så stor at vanlige mennesker ikke forstår hva tallene betyr. Debattene og forvaltningen har vært med på dette, og kommer til å spille en viktig rolle videre for å sikre god forvaltning. Oljefondet skal tross alt overleve at Norge slutter å lete etter olje og gass den gangen det ikke er mer behov.

Vedlegg

Figur 1: Fotograf ikke kjent. (2023) *Polar Pioneer står på Trollfeltet i solnedgang*. (Bilde), Norsk Teknisk Muesum/Knudsens Fotosenter, Oslo, Norge.

<https://digitaltmuseum.no/0210113308414/polar-pioneer-flyttbar-oljeplattform-solnedgang-trollfeltet-nordsjoen>

Litteraturliste

«Ap, KrF og V vil trekke oljefondet ut av kull», 5. januar 2014. <https://e24.no/i/jdm5AL>. Arbeiderpartiet. «Statens pensjonsfond utland - Oljefondet». Åpnet 16. april 2024. <https://www.arbeiderpartiet.no/politikken/oljepenger/>.

Berg, Lan Marie. «Debatt: Det er på tide med en bærekraftig handlingsregel». DN.no, 1. juni 2023. <https://www.dn.no/innlegg/energi/skatt/handlingsregelen/det-er-pa-tide-med-en-barekraftig-handlingsregel/2-1-1459617>.

Bergens Arbeiderblad 1990.01.26. Bergens Arbeiderblad 1990. Bergens Arbeiderblad (1927-41, 1945-91). Norge;Vestland;;Bergen;;, 1990. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digavis_bergensarbeiderblad_null_null_19900126_64_22_1.

Bhopal, Anand. «The Norwegian Oil Fund in a Warming World: What are the Interests of Future Generations?» *Ethics, Policy & Environment* 26, nr. 1 (2. januar 2023): 106–20. <https://doi.org/10.1080/21550085.2021.1940451>.

⁹⁰ «Oljefondet verdt 10 000 milliarder kroner», Norges Bank Investment Management, 25. oktober 2019, 000, <https://www.nbim.no/no/oljefondet/nyheter/2019/oljefondet-verdt-10-000-milliarder-kroner/>.

«Byggordboka - Realavkastning». Åpnet 16. april 2024.
<https://www.byggordboka.no/artikkel/les/realavkastning>.

Dahlback, Ida Titlestad. «Vil ha Oljefondet vekk fra kull». NRK, 4. januar 2014.
<https://www.nrk.no/okonomi/vil-ha-oljefondet-vekk-fra-kull-1.11450085>.

Etikkrådet. «Etikkrådets virksomhet», 19. oktober 2016. <https://etikkradet.no/virksomhet/>.
Feiler, Frederik Matthias. «Unge Høyres landsstyre har vedtatt ny politikk». Unge Høyre, 28. november 2022. <https://ungehoyre.no/2022/11/28/landsstyremote2022/>.

Finansdepartementet. «Etikkrådet». Redaksjonellartikkel. Regjeringen.no. regjeringen.no, 31. mai 2018. <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/statens-pensjonsfond/ansvarlig-forvaltning/etikkradet-for-statens-pensjonsfond---ut/id447010/>.

———. «Ethiske retningslinjer». Redaksjonellartikkel. Regjeringen.no. regjeringen.no, 27. januar 2022. <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/statens-pensjonsfond/ansvarlig-forvaltning/etiske-retningslinjer/id447009/>.

———. «Handlingsregelen». OrdbokOrd. Regjeringen.no. regjeringen.no, 10. juni 2021. <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/statsbudsjett/ord-og-begreper-i-statsbudsjettet/handlingsregelen/id2860044/>.

———. «Hollandsk syke». Redaksjonellartikkel. Regjeringen.no. regjeringen.no, 31. mai 2018. https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_okonomi/bruk-av-oljepenger-/hollandsk-syke/id449284/.

———. «Hvor mye av olje- og gassinntektene bruker vi?» Redaksjonellartikkel. Regjeringen.no. regjeringen.no, 9. januar 2024. https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_okonomi/bruk-av-oljepenger-/hvor-mye-av-olje--og-gassinntektene-bruker-vi/id450461/.

———. «Meld. St. 29 (2016–2017)». Stortingsmelding. Regjeringen.no. regjeringen.no, 31. mars 2017. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-29-20162017/id2546674/>.

———. «Oljeinntektene og bruken av dem». Redaksjonellartikkel. Regjeringen.no. regjeringen.no, 5. januar 2024. https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_okonomi/bruk-av-oljepenger-/id449281/.

———. «St.meld. nr. 29 (2000-2001)». Stortingsmelding. 006061-040003. regjeringen.no, 23. april 2001. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-29-2000-2001-/id194346/>.

———. «Økt aksjeandel i pensjonsfondet og justert anslag for fondsavkastningen». Pressemelding. Regjeringen.no. regjeringen.no, 16. februar 2017. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/fin/pressemeldinger/2017/okt-aksjeandel-i-pensjonsfondet-og-justert-anslag-for-fondsavkastningen/id2539299/>.

Firdaposten 1990.08.15. Firdaposten 1990. Firdaposten. Norge;Vestland;;Kinn;;;, 1990. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digavis_firdaposten_null_null_19900815_43_115_1.

fiskeridepartementet, Nærings-og. «Equinor ASA». Eksternvirksomhet. Regjeringen.no. regjeringen.no, 16. desember 2022. <https://www.regjeringen.no/no/dep/nfd/org/etater-og-virksomheter-under-narings--og-fiskeridepartementet/selskaper/equinor-asa/id2951788/>.

Folk og Forsvar. «ressursforbannelsen». Åpnet 2. mai 2024. <https://folkogforsvar.no/leksikon/ressursforbannelsen/>.

Fry, Renée A., red. *Sovereign Wealth: The Role of State Capital in the New Financial Order*. London: Imperial College Press, 2011.

Ghaderi, Sabrina Isabel Alfonzo Gonzalez, Hanna. «← Bør trekke oljefondet ut av Israel». Nettavisen, 30. januar 2024. <https://www.nettavisen.no/5-95-1609480>.

«Handlingsregelen enkelt forklart». Åpnet 8. mai 2024. <https://www.finansnorge.no/tema/politikk/handlingsregelen/>.

Helsedirektoratet. «Demografiske endringer og konsekvenser for omsorgssektoren». Åpnet 13. mai 2024. <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/omsorg-2020-arsrapport-2019/demografiske-endringer-og-konsekvenser-for-omsorgssektoren>.

«Hvordan oppstår inflasjon?» Åpnet 15. april 2024. <https://www.norges-bank.no/kort-forklart/inflasjon/hvordan-oppstar-inflasjon/>.

Idunn. «Bukken og pengesekken – Om folketrygdfondet og oljefondets tilblivelse | Nytt Norsk Tidsskrift». Åpnet 6. mai 2024. <https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/doi/10.18261/ISSN1504-3053-2013-04-04>.

Kleppe, Per. «Hermod Skånland». I *Norsk biografisk leksikon*, 27. januar 2023. https://nbl.snl.no/Hermod_Sk%C3%A5nland.

Lie, Einar. «Learning by Failing: The Origins of the Norwegian Oil Fund». *Scandinavian Journal of History* 43, nr. 2 (2018): 284–99.

«Lov om Statens pensjonsfond - Lovdata». Åpnet 3. april 2024. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-12-21-123>.

«NHOs Ung-undersøkelse: Stor uro for økte priser og egen økonomi». Åpnet 1. mai 2024. <https://www.arskonferansen.no/artikler/nhos-ung-undersokelse-stor-uro-for-okte-priser-og-egen-okonomi>.

Nordlands Framtid 1983.11.26. *Nordlands Framtid* 1983. Nordlands framtid.

Norge; Nordland;; Bodø;;, 1983.

https://urn.nb.no/URN:NBN:nonb_digavis_nordlandsframtid_null_null_19831126_74_275_1

Norges Bank Investment Management. «Etske utelukkelse», 27. april 2023.

<https://www.nbim.no/no/ansvarlig-forvaltning/etske-utelukkelse/>.

Norges Bank Investment Management. «Første kulleksklusjoner fra Statens pensjonsfond

utland», 14. april 2016. <https://www.nbim.no/no/oljefondet/nyheter/2016/forstekulleksklusjoner-fra-statens-pensjonsfond-utland/>.

Norges Bank Investment Management. «Observasjon og utelukkelse av selskaper», 18. mars 2019. <https://www.nbim.no/no/ansvarlig-forvaltning/etiske-utelukkelse/utelukkelse-av-selskaper/>.

Norges Bank Investment Management. «Oljefondet», 7. februar 2018. <https://www.nbim.no/no/>.

Norges Bank Investment Management. «Oljefondet verdt 10 000 milliarder kroner», 25. oktober 2019. <https://www.nbim.no/no/oljefondet/nyheter/2019/oljefondet-verdt-10-000-milliarder-kroner/>.

Norges Bank Investment Management. «Oljefondets historie», 30. mai 2016. <https://www.nbim.no/no/oljefondet/oljefondets-historie/>.

Norges Bank Investment Management. «Oljefondets markedsverdi», 21. august 2019. <https://www.nbim.no/no/oljefondet/markedsverdi/>.

NTB. «Bryter handlingsregelen med nye koronatiltak». NT24, 10. november 2020. <https://www.nt24.no/5-120-16879>.

«Resolusjon om norsk statshøyhet over visse undersjøiske områder - Lovdata». Åpnet 10. april 2024. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1963-05-31-1>.

Ross, Michael. «The Natural Resource Curse: How Wealth Can Make You Poor». *Natural Resources and Violent Conflict*. World Bank, 2003. <https://www.jstor.org/stable/resrep02485.7>.

Ryggvik, Helge, Marie Smith-Solbakken, Else Wiker Gullvåg, og Norsk petroleumsförening. *Blod, svette og olje. Norsk oljehistorie*. Oslo: Oslo : Leseselskapet, c1992-1997, 1997. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2009030404172.

«St. meld. nr. 25 (1973-74) - regjeringen.no». Åpnet 11. april 2024.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-25-1973-1974/id708378/>.

«Storbanken: - Kan bli den verste oljekrasjen siden 1986», 24. juli 2015.
<https://e24.no/i/RxA20J>.

Stortinget. «Biografi: Skauge, Arne». EPOSRepresentant, 9. november 2021.
<https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Representant/?perid=ARSK>.

Stortinget. «Biografi: Willoch, Kåre». EPOSRepresentant, 9. november 2021.
https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Representant/?perid=K_AWI.

Tempo-utvalget. *NOU 1983:23 Petroleumsvikrsomhetens framtid - Det framtidige omfanget av petroleumsvikrsomheten på norsk sokkel*. Olje og Energidepartementet, 1983.
<https://www.nb.no/items/3dada58d11f3e1db91716fbc1bd59fa3?page=0>.

«Tilrådning om utelukkelse av Zuari Agro Chemicals Ltd. fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond utland». Etikkrådet Statens pensjonsfond utland, 18. april 2013.
https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/blogs.dir/275/files/2017/02/Tilrad_Zuari_2013.pdf.

Østeby, Nicolai. «Handlingsregelen knuser sparebøssen til fremtidige generasjoner», 15. november 2023. <https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/kE97Ra/dette-er-et-generasjonsran-historien-vil-doemme-oss-for>.

Øvald, Camilla Bakken. *Drømmefondet: hvordan Norge ble finansbransjens George Clooney, og veien videre for oljefondet*. 1. opplag. Oslo: Manifest, 2018.

Aase, Knut K., og Petter Bjerksund. «The Optimal Spending Rate versus the Expected Real Return of a Sovereign Wealth Fund». *Journal of Risk and Financial Management* 14, nr. 9 (september 2021): 425. <https://doi.org/10.3390/jrfm14090425>.

